

Xavier Pastor (Palma, 29 de juny de 1950) torna a Mallorca sempre que pot, perquè aquí té ca seva, a Cas Català, i perquè aquí desenvolupa com a director executiu de Greenpeace una part important de la seva labor professional. El fet que aquest mallorquí sigui el cap a Espanya de l'organització ecologista més important del món ha vinculat des de sempre les campanyes de Greenpeace a l'illa. I més quan parlem de la mar i del Mediterrani, que Xavier Pastor coneix a fons després d'haver-lo recorregut tantes vegades amb els vaixells de l'organització. En total, ha participat a vint campanyes de recerca pesquera a bord de diversos vai-

Xavier Pastor, director executiu de Greenpeace-Espanya.

Un malalt amb salut de ferro

Maria Ferrer

xells oceanogràfics, no només al Mediterrani, sinó a molts d'altres llocs del món. És, a més, autor de nombrosos treballs científics i d'informes pesquers per l'Institut Espanyol d'Oceanografia. En aquesta entrevista, Xavier Pastor ens dibuixa un Mediterrani que pateix, però que, encara així, com un testimoni fidel de la nostra història, respira. La mar té l'esperança posada no només en els governants, sinó també en tots els que en gaudim.

-En quin estat de salut es troba el mar Mediterrani?

-Crec que és una resposta una mica difícil de globalitzar. Ha anat evolucionant des que Cousteau va dir allò de "la Mediterrània es mor". Quan ho va dir realment la situació era millor que ara, però hi ha hagut una sèrie d'evolucions positives, que són, per exemple, els abocadors de petroli, que s'han reduït molt, perquè hi ha hagut una sèrie de convencions internacionals i més vigilància de vaixells, i a alguns llocs, com a Espanya, s'ha reduït també molt la contaminació per aigües residuals urbanes, per la posada en marxa de depuradores. El que no ha millorat és la contaminació industrial, des de la costa, de residus cada cop més tòxics,

que estan concentrats a zones concretes, com Tarragona, Algesires, Cartagena, a Espanya, perquè després hi ha tota la zona italiana, amb tot el complex petroquímic de Sicília, de Sardenya, el complex industrial de clor, molt tòxic, que hi ha devora de la llacuna de Venècia, i després també hi ha contaminació, molt forta, per aigües residuals urbanes a alguns llocs de Turquia i de Tunísia. En temes de litoral i de pesca, he de dir que s'ha empitjorat moltíssim. La concentració urbana al litoral i la sobrepesca són els aspectes que han anat més cap enrere. O sigui, que la situació és francament dolenta, però alguns elements i algunes zones concretes han millorat.

-Jo li volia comentar, a més de la de Cousteau, una altra afirmació sobre el Mediterrani que ens diu que és l'abocador d'Europa, però ja m'ha avançat vostè la resposta.

-Sí, és un dels abocadors d'Europa, perquè moltes vegades es pensa que el Mediterrani només rep la influència dels països limítrofs, però si pensam en rius com el Loira, el Po, l'Ebre mateix, que són rius que recullen residus urbans i tòxics de gran part d'Europa, també part interior, i aquests abocaments acaben per arribar al Mediterrani. Llavors, és cert que això és així, però de cada vegada se n'és més conscient i es posen regulacions més restrictives. Ara, la convenció d'Ospar, que és la suma de les convencions anteriors, d'Oslo i de París, es va reunir la darrera vegada a Lisboa, durant l'Expo, l'estiu passat, i varen prendre una decisió que nosaltres havíem reclamat durant molt de temps, que és posar fi als abocaments directes a la mar. Ara no record la data, però era el 2005 o el 2010, la primera dècada del proper segle, quan s'han d'haver eliminat, fins arribar a zero, els abocadors industrials de productes que siguin perillosos, bioacumulatius, i persistents, bàsicament tota la química del clor, etcètera. Això ha de ser un avanç important respecte de la contaminació industrial i reduirà el concepte de la mar com a abocador. Pel que fa a la mar, tant en el Mediterrani com en els altres, hi havia la tesi, i encara sent algun troglodita que la defensa, que el nivell de dissolució d'una substància a la mar és suficient per no ésser perillós l'abocament. Si això fos cert, que no ho és,

llavors no s'hagués arribat a la situació de degradació en la qual es troba el Mediterrani i altres masses d'aigua que creiem que s'ho empassaven tot i ho depuraven.

NI UNA PLAÇA MÉS ALS PORTS ESPORTIUS

-En el cas de Balears, a part de les característiques comunes que puguin tenir amb la resta de zones mediterrànies, ens trobam amb la contaminació que deixen a l'estiu les embarcacions d'esbarjo. De quins tipus de limitacions podem parlar en aquest cas?

-La primera seria la limitació urbanística. Hi ha un moment en el qual s'ha de dir prou, i aquesta llibertat de mercat, aquesta llibertat de dir que s'ha de donar una oferta per a la demanda, sigui quina sigui, no és així. No és obligatori donar aquesta oferta indefinidament. Hi ha d'haver un moment en el qual es digui, "aquí hi caben tants de vaixells, s'ha sobrepassat el límit, i per molta demanda que hi hagi, hi ha d'haver una moratòria de ni una plaça més als ports esportius".

Una segona qüestió seria posar en marxa tota una sèrie de regulacions cada cop més rígides, algunes de les quals ja existeixen, per exemple l'obligació de tenir tancs intermedis que facin que els vàters dels vaixells no vagin directament a la mar, sinó que hagin de passar per uns tancs biològics de depuració, una prohibició que ja existeix, però que s'ha de fer efectiva, amb un control quan un vaixell surt d'un port i quan hi entra, dels fems que du. És possible, perquè hi ha altres països, com els Estats Units o Suècia, on la propietat privada és sagrada, però com et passis amb un tema d'aquests, com hi ha vigilància, et cau el pèl. Llavors, la gent s'acostuma a no fer-ho, o per consciència o per la repressió per part de les autoritats. Fa uns anys, en el debat que teníem sobre la protecció de Cabrera, un dels temes que hi havia, era la limitació d'embarcacions esportives i nosaltres un dels arguments que empràvem era la degradació que produïen, vàrem organitzar una neteja de fons a Cabrera per demostrar el que dèiem i va ser impressionant la quantitat de trastos que hi havia.

-Quant al tema de recursos pesquers, aquests dies heu anunciat la posada en marxa d'una campanya per aturar la pesca indiscriminada de la tonyina vermella, un cop guanyada la batalla de la prohibició de les xarxes de deriva.

-Sí, són dues flotes i dues pesqueres totalment diferents, o molt diferents. Una és per al peix espasa i són les xarxes de deriva. Són pescadors italians sobretot, encara que hi havia una petita proporció de pescadors espanyols de la zona d'Algesires, i alguns francesos. Bàsicament, en el Mediterrani eren italians, i hi havia vuit-cents vaixells. Hi havia una legislació antiga, que prohibia que les xarxes tenguessin més de dos quilòmetres i mig de longitud. Ja era una primera mitja victòria que vàrem tenir. Nosaltres volíem que es prohibissin, però no es varen atrevir, i llavors varen posar aquesta limitació. La teoria era que amb dos quilòmetres i mig no era suficientment rendible i llavors no sortirien i abandonarien. Però no és això el que passà, normalment el que varen fer és sortir amb deu quilòmetres, dotze, quinze, vint quilòmetres de xarxa i a més les autoritats no els deien res, fins que hem anat pressionant i empenyant i agafant xarxes i mostrant que incompleixen la llei, clar, es veuen empeguets els governants... Nosaltres érem conscients que l'únic que es podia fer per acabar amb el problema era una prohibició total, ni dos quilòmetres i mig, ni res, que quedassin totalment prohibides les xarxes de deriva. Llavors, així vàrem continuar pressionant, any rere any, rere any... Clar, això té un efecte i la Unió Europea, l'any passat, va prohibir definitivament les xarxes de deriva i va donar un període de quatre anys, fins el 2002, perquè les eliminassin,

Pesca pirata de la tonyina vermella

Després d'anys de lluita contra les xarxes de deriva i les seves conseqüències per al mar Mediterrani, Greenpeace ha iniciat una nova campanya contra la pesca abusiva de la tonyina vermella. Les dades alarmants sobre aquesta espècie, que es concentra entorn de les Balears, Algèria i Tunísia els mesos d'estiu per reproduir-se, no ens arriben només de l'organització ecologista. Segons la Comissió Internacional per a la Conservació de la Tonyina Atlàntica, ICCAT, de la qual forma part Espanya, la pesca abusiva de la tonyina vermella ha reduït la seva població adulta, en els darrers vint anys, en un 80%. No només per la pesca tradicional d'aquest peix, sinó també perquè, segons denuncia Greenpeace, hi ha devers seixanta vaixells "pirata" que arriben cada estiu al Mediterrani a la recerca de tonyina vermella. Són vaixells amb l'anomenada bandera de conveniència, de països com Panamà, Belice, Hondures o Sierra Leone, que no han signat els acords internacionals de pesca i on es pot enregistrar fàcilment un vaixell que pagarà pocs impostos i no tindrà cap control laboral, ni higiènic i sanitari. Els nivells de captura de la tonyina vermella han augmentat moltíssim en els darrers anys, i han passat de les 5.000 tones, l'any 1974, a les 44.000 tones del 1997. Aquesta seria la xifra declarada, però, segons Greenpeace, s'hi hauria d'afegir la dels vaixells "pirata". La principal destinació de la tonyina vermella és el Japó, on aquest peix es pot arribar a pagar a 6.000 pessetes per quilogram. Greenpeace demana que el Govern espanyol impedeixi l'entrada dels vaixells amb bandera de conveniència als ports de l'Estat i que prohibeixi l'entrada de la seva mercaderia.

però amb uns terminis amb els quals l'any passat ja n'havien d'eliminar el 40% i el darrer any només hi podia haver un 20% del nombre eliminable. Llavors, això s'ha posat en marxa i ha avançat. És a dir, que nosaltres la campanya la donam per guanyada. Després, hi ha aquesta altra flota que són cinquanta o seixanta vaixells, molt grossos, metàl·lics, de seixanta metres, amb banderes de conveniència, i que pesquen amb palangres de cent quilòmetres de longitud i cerquen la tonyina vermella. Ara començam una nova campanya per aturar-los, perquè les dades demostren que l'espècie és fins i tot en perill.

-A quines altres pesqueres hi hauria d'haver o haurien d'augmentar les limitacions?

-Bé, el que passa amb totes aquestes pesqueres, el que tenen en comú quan parlem aquí amb les autoritats o amb els pescadors, és que són els estrangers els dolents, llavors va molt bé donar-los la culpa als altres. Però aquí hi ha una flota pesquera, a tot el litoral espanyol, i en particular a les Balears, d'arrossegament que no és especialment dolenta si la compares amb la valenciana, la de Castelló o la de Tarragona, però que tampoc no són sants. Són els que pesquen per davall de la limitació de cinquanta metres... els arrossegadors han de pescar per davall de cinquanta metres amb malla de quaranta centí-

Hi ha un moment en el qual s'ha de dir prou, i aquesta llibertat de mercat, aquesta llibertat de dir que s'ha de donar una oferta per a la demanda, sigui quina sigui, no és així. No és obligatori donar aquesta oferta indefinidament

S'ha fet un esforç molt important en depuració d'aigües i la depuració de les aigües residuals urbanes ha millorat molt. Als anys seixanta i setanta es va posar en marxa una primera generació de depuradores que funcionaven molt malament i a més no hi havia doblers per a manteniment

metres i amb un horari determinat i a més no poden treure peix més petit de determinades talles per a cada espècie. Llavors, això no es compleix molt bé, i de fet a Tarragona o a Castelló no es compleix gens, i s'han carregat tant la pesquera d'aquella zona que ara volen venir a les pesqueres de les Illes. Aquesta és una problemàtica que s'ha de perseguir a tota la cadena de distribució. Els patrullers han d'anar a la mar i obligar aquests pescadors a estar fora dels cinquanta metres. Per començar, nosaltres creiem que la pesca d'arrossegament s'hauria d'eliminar de tota la plataforma continental, o sigui, fins als dos-cents metres, perquè és molt destructiva al fons, però bé, si hi ha una legislació almenys s'ha de fer complir quant a la mida de la malla i quant a la profunditat. I després, al mercat, a la llotja, als restaurants i a les peixateries, s'han d'enviar els inspectors de consum i no permetre vendre "pescaito frito". Que un restaurant posi "pescaito frito" al seu menú hauria d'esser sancionat. Aquesta seria la problemàtica de la pesquera local, però després n'hi ha una altra, més local encara, que és la que té lloc al port de Palma, on hi ha quatre vaixells que pesquen davant els nassos de la Guàrdia Civil aquí, de la Junta del Port allà, de la Capitania Marítima allà i de l'Ajuntament, però sembla que només els veiem nosaltres. Això sí que és una petita campanya, perquè són quatre barquetes, però demostra la deixadesa, perquè pescar dins el port de Palma està prohibit no només per raons ecològiques del peix, sinó també per raons de consum perquè pot estar contaminat, i també per les dificultats que crea en la navegació, als pràctics del port de Palma, als que entren i treuen barques, estan furiosos perquè a qualsevol hora trobes al bell mig de la nit una barca sense llum...

EL MAPA DE LA CONTAMINACIÓ

-Podem dividir el Mediterrani per zones en funció del seu bon estat o del seu major grau de contaminació?

-La costa europea i, en particular, la que va de Tarragona fins a Grècia, és la més contaminada industrialment, és a dir, tot el sud de França, Tarragona, tota Itàlia, Sicília, Sardeya, Venècia i tot l'Adriàtic occidental, perquè aquí és on hi ha els complexos petroquímics, fàbriques de PVC... i també hi ha unes concentracions urbanes molt importants. O sigui, la contaminació costanera és més greu a aquesta zona. Després, en canvi, el sud del Mediterrani té una contaminació que industrialment no és tan important, però on hi ha grans concentracions urbanes, Algèria, Tunísia, Líbia, es donen els abocaments de residus urbans no depurats, perquè no hi ha depuració de les aigües urbanes a les ciutats, o molt poca depuració, i clar, són concentracions urbanes amb milions de persones on totes les aigües residuals van a parar directament a la costa, sense passar ni tan sols directament a través de grans emissaris. I la zona central del Mediterrani, efectivament, quan arribes a alta mar, està molt millor. El Mediterrani té una sort enorme i és que és un mar molt profund. Si no tengués aquests llocs de dos mil metres, o tres mil i busques de profunditat al centre, que li permet tenir molta aigua, per la mida que té ja seria un mar absolutament mort, perquè la renovació és molt poca, una vegada cada vuitanta o cent anys, hi ha distintes opinions, per l'estret de Gibraltar i un poquet per Suez. Llavors, a la zona central del Mediterrani no es nota tant la contaminació, i cada vegada el que es veu més són els fems surant, tot aquest tipus de fems com el plàstic i coses d'aquestes

que cada vegada hi ha més a la societat, cada vegada que tiram aquesta brutor a la mar queda surant o a mitja aigua i quan entres a un corrent pots trobar durant milers i milers de metres un riu de merda, bàsicament plàstic. És a dir, sí que hi ha zones, hi ha distintes situacions i, per exemple, a les Balears, la situació ha millorat molt.

-Per què?

-És una de les poques coses que podem dir que ha millorat, malgrat l'augment de població. S'ha fet un esforç molt important en depuració d'aigües i la depuració de les aigües residuals urbanes ha millorat molt. Als anys seixanta i setanta es va posar en marxa una primera generació de depuradores que funcionaven molt malament i a més no hi havia doblers per a manteniment. El que feien els batles, que no tenien ni personal ni doblers per mantenir-les, era passar de la depuradora i per això va ser un sistema per fer rics els que construïen les depuradores. Però després, als vuitanta, hi va haver un segon pla i ara funcionem francament bé. Falta un darrer impuls, que seria l'aigua residual depurada, perquè molta encara s'aboca a la mar, i això és un poc ridícul. O sigui, depures aigües i quan les tens depurades en lloc de reutilitzar-les, les aboques a la mar. Pots reutilitzar-les per als recs, per a agricultura, per netejar els carrers, per al que sigui, però no per abocar-la a la mar. Una de les infraestructures que fan falta, i que a alguns llocs com Calvià ja en posen, és la doble xarxa d'aigua, de manera que hi ha una aigua per beure i una altra a per altres usos, com per exemple l'aigua de la cisterna del wàter, o per dutxar-se, que no té la qualitat de l'aigua per beure. Així es podria estalviar molta d'aigua i estalviar contaminació també, perquè encara que estiguin bastant netes les aigües, sempre queden els nodriments, i altres elements naturals que, si s'aboquen en massa quantitat, produeixen aquestes marees verdes que són perquè hi ha massa menjar, llavors el plàncton es posa les botes i creix molt i les petites partícules de plàncton, les petites algues, fan que l'aigua es vegi verda, i clar, no és el tipus d'aigua que volem aquí.

SE'N VAN LES PLATGES

-Una de les qüestions que, a Balears, és en debat permanent, amb posicions molt enfrontades, és l'estat de les platges i la pèrdua, en alguns casos, d'arena. Costes manté que els danys de les regeneracions artificials són, si n'hi ha, mínims, sobretot si tenim en compte el benefici.

-Aquest és un tema que jo record de quan era a la directiva del GOB, fa molt, deu anys o més, ja vàrem fer una acció directa en contra de la regeneració de la platja de Palma, on ens vàrem encadenar al canó que tirava l'arena... I com sempre, efectivament, són accions puntuals i anecdòtiques, vols cridar l'atenció i obrir un debat. Clar, han construït les carteres, els hotels damunt les dunes, damunt la platja. Després, la utilització intensiva de les platges amb barques, para-sols i gent, tota la que es pugui. Amb tot això, hi ha una proporció d'arena que se'n va. A més aquesta absurditat de netejar les platges de posidònia morta, que és un fre de la pèrdua d'arena. Però bé, fan tot això, i clar, se'n van les platges. I ja a un altre nivell, les emissions de CO₂ de les centrals tèrmiques, fan pujar el nivell de la mar, que puja una proporció que es calcula que amb el canvi climàtic pot ser de mig metre en cinquanta o seixanta anys, llavors, clar, se'n va la platja per raons humanes. Com solucionar això? Doncs, duen arena... o sigui, per tot intenten donar una solució tecnològica. No hi ha aigua, la durem en un vaixell! Si no la duim en un vaixell, bé, posarem una dessaladora i així no s'acabarà mai. Però..., la dessaladora necessita energia, com ho farem això?, doncs posarem una central tèrmica per alimentar la dessaladora. Però clar, per

a això necessitem una infraestructura, per dur el gas o el petroli i necessitem ampliar el port. I així successivament i cada problema en crea un altre, perquè no s'atreveixen, de vegades és que no els interessa econòmicament, a dir prou. En el cas de la regeneració de platges, afortunadament hi va haver l'estudi de Jaume Servera i d'altra gent de la universitat, l'Informe Metadona, que no diu més que la veritat, el que s'havia dit durant anys d'una manera una mica intuïtiva. Ells ho han sistematitzat i afortunadament ja comença a haver-hi iniciatives, com a l'Ajuntament de Calvià, que han incorporat els sistemes que proposa l'estudi de recuperació de l'arena, i han renunciat a la neteja amb màquina de les platges.

-Però, per part del Govern central, recentment, s'ha tornat a donar el vist-i-plau a regeneracions de platges a Balears amb arena del fons de la mar.

-El que fan és tirar doblers a la mar, a part del mal ecològic, perquè és que cada any ho has de tornar a fer. A nosaltres ens agrada molt quan a la universitat, i deu anys després que els ecologistes hagin dit una cosa, els grans científics diuen el mateix, ens agrada, dic, però encara així als governants no els basta i continuen sense escoltar-ho. No sé què necessiten. El que passa és que, clar, hi ha els interessos econòmics, això sembla una frase feta i la gent ja està avorrida de sentir-la. Clar, als dels hotels de la platja de Palma els és igual tot això, ells el que volen és que la platja tenguí, si pot ésser, cinquanta metres, perquè si té cinquanta metres poden posar-s'hi deu vegades més turistes, i els bars funcionen més, i els hotels s'omplen. Que es fa malbé a la posidònia?, se'n foten de la posidònia. Afecta la pesca?, bé, no és el seu negoci, no? Els és igual, el que volen és platja. Com els altres, el que volen és dur vint mil cotxes de lloguer més, els és igual que estigui saturada l'illa de cotxes, el seu negoci és llogar cotxes i mentre els deixin, en duran no vint mil, sinó quaranta mil o seixanta mil, fins que puguin. És igual, es faran autopistes. És a dir, mai no té la cosa un límit, i clar, per a nosaltres aquestes illes, a part de per ésser mallorquins, tenen un significat especial. Per què Greenpeace treballa tant aquí, quan és una organització internacional? Perquè aquí és com un laboratori, es recullen totes les coses ambientalment conflictives. Qüestions de pesca, qüestions d'energia, qüestions de residus, qüestions de trànsit, d'infraestructures, d'aigua; en definitiva, tots els temes en els quals Greenpeace treballa. Qüestions nuclears, també, quan vénen els vaixells nuclears, incendis forestals, repoblacions, o sigui, ho trobam tot en aquestes petites illes.

-Acab l'entrevista i no sé encara si és vostè pessimista o optimista sobre el futur del mar Mediterrani.

-El diagnòstic de les malalties està fet ja. També se saben quines són les medicines que ha de prendre i què s'ha de legislar, què s'ha de fer per complir la legislació pesquera, canviar-la si és necessari, però el que fa falta és que les lleis, quan s'han aprovat, no si-

guin paper banyat, perquè si ho són, és una burla al ciutadà, i a més permeten als polítics sortir i dir que la qüestió està solucionada "perquè hem legislat", quan en realitat no basta fer les lleis. Si no fas complir la llei, si no impedeixes que els cotxes aparquin a les voravies..., no serveix de res posar voravies si després estan ocupades per cotxes encara que estigui prohibit. De manera que la meua visió del Mediterrani és que la problemàtica és ben coneguda, bastant ben coneguda, fins i tot la tenen ben estudiada i les solucions estan dissenyades, en part per la legislació, encara que nosaltres voldríem legislacions més radicals. Però

part de la legislació està ja aconseguida, està ja firmada, aprovada pels parlaments dels països, en convencions internacionals, i ara falta que es faci complir. I quan aquestes coses es fan complir, la natura és molt agraïda i es recupera amb certa facilitat. Hi ha coses que són irreversibles, l'extinció del peix, per exemple, però si tu agafes bocins petits, com Cabrera, veus que des del moment en què es va declarar Parc Nacional, la recuperació que hi ha hagut de les colònies d'aus marines, dels peixos, de la qualitat de les aigües... hi ha hagut un avanç tan brutal, en res, en deu anys de vigilància i de control, que si es fes el mateix per tot, doncs els resultats s'obtenen molt fàcilment. Fa devers vint anys varen fer una cosa que li deien el Plan Castellón, que va ser un pla experimental a tota la zona de Castelló perquè la pesquera s'havia perdut totalment, llavors es varen posar d'acord els pescadors d'arrossegament amb les autoritats i durant cinc anys es varen comprometre a complir la llei, no feien més que complir la llei. Bé, al segon any les captures pesqueres es varen incrementar en un 20%, al tercer any no sé quant, i al cinquè any ja s'havien duplicat pràcticament. Tothom content, encantats de la vida. Però es va acabar el pla i què va passar?, que totes les flotes varen anar a Castelló a arrasar. Varen arrasar

en dos anys i ara tornen a estar igual. És a dir, que jo crec que la situació és dolenta, qualsevol anàlisi és dolenta, però hi ha algunes coses que han millorat, perquè s'han aplicat sistemes, legislacions, i solucions tècniques i això demostra que si hi ha voluntat política i tècnica de fer complir la llei, els problemes es podrien solucionar amb certa rapidesa. Ells diuen que els utòpics som nosaltres, però més utòpics són ells... què es pensen, que es pot continuar aquest ritme indefinidament?, és impossible, què pot durar això?, deu, vint, trenta anys més? Els que som més realistes som nosaltres.

Ells diuen que els utòpics som nosaltres, però més utòpics són ells... què es pensen, que es pot continuar aquest ritme indefinidament?, és impossible, què pot durar això?, deu, vint, trenta anys més?

